

NEDERLANDS TIJDSCHRIFT VOOR VELDBIOLOGIE
OPGERICHT DOOR E. HEIMANS, J. JASPERS Jr EN JAC. P. THIJSSE

Uitermate veel overwinterende vogels op grasland in uiterst zachte winter

D. M. DE VRIES en G. DE VRIES-SMEENK

Onder de koppen „Zachte winters veel weidevogels” en „Vette jaren voor standvogels en wintergasten” mochten wij onderscheidenlijk in Boerderij, Weekblad voor het Platte-land, van 1-6 oktober 1973, en in De Levende Natuur, aflevering april 1974, blz. 86-92, er de aandacht op vestigen hoezeer ons vogelleven in het duistere jaargetijde verrijkt werd door het meesttijds milde winterweer na de twintiger, dertiger en veertiger jaren met hun warme zomers en strenge winters. Het in deze geschriften naar voren gebrachte werd gestaafd door uitkomsten van talrijke, bij voortdoring in weer en wind door ons verrichte vogeltellingen, het gehele jaar door,

vanaf november 1950 in het nu helaas bedreigde Wageningse Binnenveld, gelegen in het zuidelijke gedeelte van de Gelderse Vallei. Deze gegevens met de berekende normale aantallen vogels voor de vijftiger alsook zestiger jaren komen opnieuw uitstekend te pas nu een record-zachte winter zonder voedseltrek tengevolge van sneeuwval of bevroren bodem verleden tijd geworden is.

Bij de jaarwisseling thuis terug uit het toen nog steeds te droge zonnige zuiden van ons werelddeel, verraste ons in het Betuwse land om Heteren de overstelpend hoge aantallen Spreeuwen, Koperwieken, Kramsvogels en Houtduiven, die er overdag, al voedsel zoe-

kend, de doorweekte graslanden en boomgaarden verlevendigen, zo af en toe opvliegend voor een op buit beluste Sperwer. Ook de dan eveneens verontruste Kieviten waren in groten getale bezuiden de Rijn blijven hangen, zodoende de vuurdood ontlopend in het althans voor vogels ongestrekte zuidwesten van Frankrijk (D.L.N. 76: 97-101). Avond aan avond was de slaaptrek van Spreeuwen, Koperwieken, Kramsvogels en Houtduiven naar de goed nachtverblijf biedende bossen van de zuidelijke Veluwezoom indrukwekkend. In breed uitgestrekte zwermen, zoals bij de grote najaarstrek in oktober, zagen we hen bij zonsondergang aan de zuidoever van de Rijn noordwaarts vliegen, meermalen voor een laatste hap voor een wijle neervallend op graslanden vóór de zuidelijke dijk. Dat het hier inderdaad om duizenden en nog eens duizenden vogels ging, werd ons van de overkant van de rivier bevestigd door H. L. van den Brink uit Wa-

Fig. 1. *Koperwiek in het bos voor avondbad. Naar kleurendia.*

gingen-Hoog, die aldaar op een avond alleen al in een sparrenbos van 100 bij 50 meter liefst 2000 Kramsvogels telde in het onafscheidelijk gezelschap van een Sperwer. Ook Kauwen voegden zich troepsgevijs bij genoemde vogels. Tussen die menigte donkere stippen aan de winterse avondhemel mengde zich bont al dat blank van een ongehoord aantal Kok-, Storm- en Zilvermeeuwen, waaronder in het bijzonder de laatste soort opvallend talrijker was dan in vorige jaren. Die meeuwen, voor een groot gedeelte azend op al dat weggeworpen voedsel van vuilnisbelten, togen weliswaar meest naar de Rijn met zijn plassen en uiterwaarden, hoewel er toch ook groepen in omgekeerde richting Waalwaarts vlogen. Wat later dan de Buizerds kwamen de eveneens muizenverdelgende Torenvalken en Blauwe reigers in het kielzog van de overige avondtrekkers eveneens in noordelijke richting over, somtijds nauwelijks waarneembaar in de invallende duisternis. Midden in de winter is voor de veeltijds biddende Torenvalk zowel als voor de stokstijf afwachende Blauwe reiger de dag ook wel erg kort om de levenskracht toereikend op peil te houden.

Door al dat drukke vogelgedoe in de Betuwe dreven bewogen, kwamen we er toe eens poolshoogte te gaan nemen in ons zo zeer vertrouwde Wagingse Binnenveld. En zie daar: ook ginds wemelde het van de vogels! Dus maar weer gaan tellen langs de zo vaak gegane wegen teneinde de vermoede topaantallen voor de winter wetenschappelijk vast te leggen. Driemaal togen wij er voor dat doel in midwintermaand heen. De eerste de beste keer was het op 8 januari al raak. Liefst 5261 Koperwieken, 4156 Kramsvogels en 2834 Spreeuwen zwenkten er om ons heen. Inderdaad ver uitspringende recordaantallen! Immers de hoogste waarden tot dan waren vanaf 1950 in midwinter onder-

Fig. 2. *Donkere wolken bedreigen het Wageningse Binnenveld.*

scheidenlijk geweest 164, 2000 en 858, bereikt op 5 januari 1967, 31 januari 1971 en 20 januari 1957. Evenwel viel de hoeveelheid Kieviten met slechts een zwervende troep van 500 in de achterhoede geducht tegen. Eenmaal, op 6 januari 1968, was er immers een top geweest van 3114 stuks. Maar zoals gezegd: een groot leger Kieviten hield nu stand tussen Rijn en Waal. Ook troffen we „slechts” 363 Houtduiven op de 18de van de eerste maand van 1975 in het Binnenveld aan, hoewel toch meer zijnde

dan het hoogste aantal daarvoor, te weten 314 op 31 januari 1962. In de maand februari waren aanmerkelijk hogere aantallen bereikt: 774 op 15 februari 1967 en 662 op 26 februari 1973. Wat het aantal waargenomen vogelsoorten betreft, evenaarden 8 en 18 januari 1975 met 24 nog niet de top van 27 soorten, aangetroffen op 23 januari 1969, 10 januari 1960 en 15 januari 1968. Geven we alsnog een vergelijking van de gemiddelde midwinteraantallen van het huidige jaar met de normale gemiddelden voor

de vijftiger en zestiger jaren. Bijgaand staatje toont wel een zeer opwekkend beeld!

	Gemiddelde talrijkheid in januari.		
	Jaren vijftig	Jaren zestig	Jaren 1975
Vogelsoorten	16	20	24
Houtduif	3	16	220
Kievit	5	190	167
Koperwiek	6	6	1963
Kramsvogel	54	104	1683
Spreeuw	115	86	2179

Vooraf Spreeuwen, Koperwieken en Kramsvogels drukten dus in de voorbije winter hun

stempel op de vogelbevolking van het Wageningse Binnenveld. Onder hen is de Koperwiek verhoudingsgewijs wel het meest toegenomen in de tweede helft van deze eeuw.

Laat ons aan het slot van dit verhaal de hoop uitspreken, dat het zo fraai tussen de nabije bossen van de Utrechtse Heuvelrug en de Veluwe gelegen Wageningse Binnenveld onverminkt mag blijven voortbestaan teneinde ook in het vervolg dergelijke waardevolle vergelijkingen mogelijk te maken aangaande de vogelstand van ons grasland!

Een oude vindplaats van Wit hoefblad

M. T. JANSEN

In het aprilnummer van de vierde jaargang van *De Levende Natuur* (1899/1900) bespreekt E. Heimans op blz. 40, 41 en 42 vondsten op twee verschillende plaatsen van Wit hoefblad (*Petasites albus*) als nieuwe plant voor de Nederlandse flora, en wel in een bos bij Schalkwijk — vinder C. A. Backer te Almkerk — en in een bos bij Amersfoort — vinder H. Kok Ankersmit te Apeldoorn.

Het was interessant na te gaan of de soort nog op deze plaatsen te vinden is.

Zoeken bij Amersfoort belooft weinig: nadere plaatsaanduiding ontbreekt in de bosrijke omgeving en sinds de eeuwwisseling is in die streek zeer veel veranderd.

Dit deed me besluiten in de omgeving van Schalkwijk te gaan kijken. Het enige gebied dat in deze streek, die rijk is aan cultuurgrond en arm aan bos, volgens de topografische kaart in aanmerking kwam, was het landgoed De Wickenburgh, gelegen nabij Schalkwijk in de gemeente Houten.

Dit landgoed is niet opengesteld voor het

publiek, maar de bewoners, de heer en mevrouw Wittewaal, verleenden in het voorjaar van 1973 vlot toestemming het terrein te bekijken en deelden mee, dat op hun terrein wit-bloeiend Groot hoefblad voorkwam. Onder een eeuwenoude eik bloeide een groot aantal exemplaren van het Wit hoefblad.

Op 13 februari van dit jaar werd een nieuw bezoek gebracht, om wat nauwkeuriger de grootte van de populatie op te nemen. Hierbij bleek dat de plant in twee groepen voorkomt. De plek van 1973 telde ongeveer 100 bloeistengels, de andere plek, een vrij open plaats in het bos, gaf er zelfs meer dan 200 te zien.

In 1899 werd Wit hoefblad als een nieuwe indigene plant begroet. Nu we anno 1975 meer inzicht hebben in de plantengeografie, weten we dat *Petasites albus*, die in de Voegen algemeen is, in de noordelijke Eifel zijn dichtstbijzijnde natuurlijke standplaatsen heeft. Bij ons is het eerder een interessante en zeldzame stinseplant. Als zodanig vin-